

Posudek diplomové práce Markéty Minářové *Úmyslné a neúmyslné fabulace v orálně-historických výpovědích*, Pracoviště orální historie – soudobé dějiny, Fakulta humanitních studií UK, 2015.

Markéta Minářová předkládá k obhajobě diplomovou práci, v níž přistoupila k orální historii především z teoretických pozic a zaměřila se na možná jednu z nejčastějších kritik této metody – otázku paměti, špatné paměti narátorů a narátorek, ale i problematiku lhaní, respektive nejrůznějších podob zkreslování událostí v paměti uložených. Teoretické zpracování tohoto tématu možná není až tak důležité pro diskusi o nespolehlivosti orální historie, ale spíše pro nás, orální historičky a historiky, kteří metodu využíváme při zpracovávání nejrůznějších témat naší nedávné historie a zároveň se snažíme (hovořím zde za pracoviště orální historie – soudobé dějiny na FHS; Centrum orální historie ÚSD AV ČR) definovat a šířit jakousi „best practice“ využívání metody. Z tohoto hlediska jsem k práci diplomantky přistoupila s velkým zaujetím.

Text je rozdělen jako „standardní“ diplomová práce na část teoretickou, metodologickou a empirickou, což ve studii tohoto druhu nepovažuji za příliš šťastné. Nevyváženost jednotlivých částí (52 tiskových stran část teoretická/metodologická a 20 stran část empirická) jen potvrzuje, že práce je vystavěna spíše jako teoretické pojednání a tak také měla být strukturována. Toto je především formální výhrada. Zásadnější problém vidím v obsahu jednotlivých částí.

Nejdříve část teoretická. Diplomantka zde zpracovává koncept paměti z nejrůznějších perspektiv (krátkodobá/dlouhodobá; individuální/kolektivní; paměť a historie; porucha paměti; paměť a nevědomí). Samo o sobě je každé z těchto témat velmi rozsáhlé, takže diplomantka nutně musela přistoupit k určité selekci. Zvolila však ne příliš šťastné řešení, totiž stručnou prezentaci co největšího množství různých přístupů. A tak kromě obecných psychologických charakteristik paměti, kdy autorka čerpá zejména z Učebnice obecné psychologie (Plháková, 2005), tato část obsahuje odkazy k Nietzschemu (s. 18), Freudovi (s. 22, 23, 26, 32, 33, 34, 78), Jungovi (s. 33–34), samozřejmě Halbwachsovi (s. 8, 9, 16, 17–24) a Welzerovi (s. 9, 20, 21, 80), abych citovala ty nejdůležitější.

Následuje část metodologická, kde diplomantka (opět s využitím mnoha teoretických zdrojů, což je chvályhodné) zpracovává z teoretických pozic nejdříve problematiku kvalitativního výzkumu (respektive kvalitativního psychologického výzkumu) a následně principy orální historie, s důrazem na analýzu a interpretaci. V metodologické části však naprosto chybí jakékoli konkrétní a praktické propojení s tématem diplomové práce, metodologie není vztažena ani k rozhovorům, které diplomantka vedla se čtyřmi odborníky a jednou odbornicí z oborů psychologie, psychiatrie, forenzní psychologie (ti jsou stručně představeni v úvodu). V rámci obhajoby bych proto chtěla diplomantku požádat, aby připravila metodologické exposé k rozhovorům, které sama realizovala (výběr narátorů, forma rozhovoru – pravděpodobně se nejednalo o životopisné vyprávění, pořízení audio záznamu, případně zpracování přepisu, autorizace rozhovoru, souhlas narátorů s poskytnutím informací, pozicionalita autorky vůči narátorům, forma analýzy, kritéria pro využití rozhovorů – jakou úlohu v práci mají, zda některé jevy jen ilustrují, zda přinášejí nové informace nedostupné v odborné literatuře, atd.). Kromě toho by měla diplomantka

propojit metodologickou část s částí teoretickou či empirickou – vysvětlit souvislosti, funkci, jež metodologická kapitola má atd.

Pokud jde o část empirickou, diplomantka ji pojala jako prezentaci konkrétních příkladů, na jejichž základě se snaží „demonstrovat projevy zapomínání, vzpomínání, fabulace, konfabulace, sugestibility, ale i vyplňování tzv. bílých míst“ (s. 67). Hlavní nedostatek této části je chybějící propojení teorie a empirie; problematické jsou i rozsáhlé citace z rozhovorů s odborníky (někdy i celostránkové). Nepovažuji za příliš šťastné, že konkrétní příklady neprezentují „klasické“ orálněhistorické rozhovory, ať již ze sbírek Centra orální historie, z terénní praxe či z kurzu Analýza a interpretace. Jako ilustrativní bych zmínila rozhovor s Jindřichem Poledníkem, kde je množství bílých míst, s největší pravděpodobností i konfabulací, které mohla autorka využít. Možná, že by v tomto případě nebylo možné do takové míry využít názorů odborníků a práce by byla složitější, méně jednoznačná. Ale rozhodně by byla přínosem pro každého, kdo se potýká s nahráváním, ale především zpracováním orálněhistorických rozhovorů.

Autorka však vybrala konkrétní příklady poměrně vzdálené (geograficky i s ohledem na praxi): prezentuje aféru prezidenta Clintona, epizodu z prezidentské kampaně prezidenta Reagana. Další příklad (vyprávění spisovatele Dumase o bitvě u Waterloo) si autorka vypůjčila ze zdroje „který čerpá z autentických záznamů dialogů vedených se zákazníky několika pražských knihkupectví“ (s. 75). Proč zvolila tento příklad, když mohla pracovat se skutečně autentickými nahrávkami orálněhistorických rozhovorů? Do jaké míry můžeme říci, že se jedná o skutečně autentické záznamy toho, co Alexandr Dumas řekl, když téma zpracoval český autor ve formě zábavného čtení? Nemluvě o tom, že první vydání této knihy v roce 1983 muselo vyhovovat i požadavkům cenzury (autorka pracuje s druhým vydáním z roku 1989). Další konkrétní příklad pro empirickou část pak autorka vybrala z knihy Můj děda nebyl nácek (s. 80).

Celkově má práce velmi dobrou jazykovou úroveň, vysoce hodnotím i množství citovaných pramenů. Diplomantka prokázala schopnost pracovat s teoretickými zdroji i klást zajímavé otázky. Celkově zůstal však potenciál tématu nevyužitý.

Práci proto hodnotím známkou 3. Za předpokladu excelentní obhajoby, v jejímž rámci budou uspokojivě zodpovězeny všechny otázky, může být práce hodnocena známkou 2.

Posudek vypracovala:

Lenka Krátká

19. 8. 2015